

hield, dat de overheid aan Gods woord onderworpen was". . . .

En in „Ons Program” 2e druk p. 236, § 174 wordt van den souverain, d. i. den overheidspersoon, o. m. dit geleeraard: „De souverain is handhaver, niet van zijn eigen goeddunken, maar van de *gerechtigheid*. Hij behoeft dus het recht niet meer te maken, maar het recht was er, eer hij er kwam; bestaat er ook nu nog *buiten* hem om; en is zoo weinig aan hem onderworpen, dat veeleer de souverain zelf onvoorwaardelijk *onder* het recht staat. . . . Hij moet er dus naar zoeken in de goddelijke ordinantiën van het Woord; in het rechts-besef en de Costumen van zijn volk enz” m. a. w. ten diepste „in Gods wil” (p. 238).

Ook in de „litteratuur, die voor de kennis van het Calvinistisch Staatsrecht van het hoogste belang is”¹⁾, n. l. die der z. g. Monarchomachen als Althusius, Languet, Buchanan enz. vond een overheidsmacht los van de Wet, geen bijval. Eenstemmig toch leerden deze de gebondenheid van den souverain aan de Wet des Heeren, de grondwetten en het burgerlijk recht des volks.²⁾ „Slechts vorstenvleiers komen er toe te zeggen, dat de hoogste magistraat geen wet boven zich kent”, heet het in „De jure Magistratum”, p. 216. En zelfs Bodinus, de rechtsgeleerde, die voor Frans I het absolutistische vorstenrecht construeerde, erkende nog de heerschappij van het *jus divinum* en *jus naturale* over den vorst.³⁾

En om nu nog een derde, zelf buiten de Gereformeerde leerschool staande, historiekenner ten deze, aan te halen: MR. A. C. LEENDERTZ, schrijft in zijn: „De grond van het overheidsgezag in de antirevolutionaire staatsleer” op p. 215 deze merkwaardige uitspraak: „Gebondenheid (der overheidsmacht) aan Gods geboden stond onder antirevolutionairen altijd vast. Nimmer is (door hen) daaraan (n. l. aan de overheidsmacht) de beteekenis eener volstrekte, onbeperkte macht, zoo onbeperkt en volstrekt, dat reeds haar *wil* voldoende is om recht te *maken*, toegekend.”

En op p. 221 schrijft MR. LEENDERTZ juist dit: „we constateeren nogmaals, dat door DR. KUYPER — en dat in overeen-

¹⁾ Zie De Standaard van 5 Oct. 1914 „Languet c. s. als staatsrechtsleeraars”.

²⁾ Zie: Eenige opmerkingen over de rechtsleer der monarchomachen, Mr. T. de Jong Tz., p. 143.

³⁾ Idem, p. 243.